

ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਪਾਠ-ਬੋਧੁ (ਭਾਗੁ ਪਹਿਲਾ)

ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, USA

ਪ੍ਰਚੱਲਤ ‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿਰੋਲ ‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਛੰਤ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸਲ ‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਪਾਦਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਵਾਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਸਿੱਖ ਕੋਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਇੱਸ ਵਾਰ ਦਾ ਬਦਲਵਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਦਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀਆਂ ਹੀ ਹਨ।

‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਦੀ ਸਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ਉਸ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਸ ਦਿਨ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਛੰਤ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਜੋ ਅਰਦਾਸਿ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ ਛੰਤਾਂ, ਸ਼ਬਦਾਂ, ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸਿ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ, ਅਰਦਾਸਿ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਵੀ ਝੂਠ ਬੋਲ

ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦੇ ਭੋਗ (ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਸਮਤਪਤੀ ਜਾਂ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੈ) ਦੀ ਅਰਦਾਸਿ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਉਲਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਛੰਤ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਬਦ ਆਪ ਹੀ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਟਕੇ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਛਾਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ 'ਕੀਰਤਨੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ', 'ਪੰਜ ਸ਼ਬਦੀ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ', 'ਬਹੁ ਸ਼ਬਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਆਦਿਕ ਪੋਥੀਆਂ ਛਾਪ ਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਧੰਨੁ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨ ਕਲਾ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਨਕਲ ਕਰ ਕੇ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਖੋਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਧੰਨੁ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਬਣੀ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਜੁ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰੋਲ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਓਨਾਂ ਹੀ ਮਿੱਥਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ਼ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀਆਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

ਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧੰਨੁ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ ਸਹੀ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸੰਕੇਤ

ਅ਼.=ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ (Arabic)

ਫ਼ਾ.=ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ (Persian)

ਸੰ.=ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ (Sanskrit)

ṅ=ਬਿੰਦੀ/ਟਿੱਪੀ (ṅ sound)

ਮਕ਼.=ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼

ਅੰਕੁੁ.=ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੰਨਾ (page)

ਮੁਕਤਾ=a sh=ਸ਼

ਕੰਨਾਂ=aa kh=ਖ਼

ਸਿਹਾਰੀ=i ḡ=ਗ਼

ਬਿਹਾਰੀ=ee/ī z=ਜ਼

ਔਂਕੜ=u f=ਫ਼

ਦੁਲੈਂਕੜ=oo/ū ḷ=ਲ਼

ਲਾਂਵ=e

ਦੁਲਾਂਵ=ai

ਹੋੜਾ=o

ਕਨੌੜਾ=au

ੜ=r

ਣ=ṅ

‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ’ ਦੀ ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਉੱਚਾਰਣ ਅਤੇ ਪਦ-ਅਰਥ ਪੱਖੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ-

੧. ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਜਾਣਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨਾ (Love, devotion and curiosity to know the meanings while reading)।

੨. ਸੁਅੱਰ ਅਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ (Practice to speak correctly the sounds of vowels and consonants)

੩. ਵਿਆਕਰਣਕ ਨਾਸਕੀ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ (Efficiency to use nasal sounds to make the meanings clear)।

੪. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਧੁਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਗਿਆਨ (Recognizing and speaking the words of Sanskrit, Arabic and Persian languages with their proper sounds)।

੫. ਅਰਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਬੋਲਣਾ (To speak the sentences making right group of words for clarity)।

੬. ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਲੱਗੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ (To include the symbols used in the foot of letters in speech)।

੭. ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦਾ ਗਿਆਨ (Knowledge of gurbaanee grammar)।

੮. ਸਾਰੀਆਂ ਲਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਨਾਸਕੀ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸਚਿਤ ਧੁਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੁ ਕਾਰਕੀ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਅਤੇ ਪੁਲਿੰਗ, ਇੱਕ-ਵਚਨ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਹੋ ਸਕੇ (To include in speech all the vowel and nasal sounds wherever used in the words so that the particular case used, masculine and feminine genders, singular and plural words may be identified)।

੯. ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤਾ ‘ਹ’ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ੯ ਲਗਾਂ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਰੱਖਣਾ (To speak independent ‘h’ sound free from any 9 vowels in the words.)।

੧੦. ਅਰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਧਕ (ਁ) ਦੀ ਯੋਗ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ,ਭਾਵੇਂ. ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਤੇ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ (To use hard sound ‘adhak’ with the words according to the meanings, though this symbol does not exist in gurbaanee, but the sound is there.)

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੧ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸਲੋਕਾ/ਸਲੋਕ (ਸ਼ ਧੁਨੀ ਹੈ). ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ. ਸ਼ਲੋਕ (ਰੱਬੀ ਸਿਫਤ ਦਾ ਗੀਤ)।

‘ਸਲੋਕ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਹੀ ਲੋਕ/ਵਹੀ ਦੇਸ਼(ਦੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼)। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਸ਼ਬਦ ‘ਸ਼ਲੋਕ’ ਹੈ ‘ਸਲੋਕ’ ਨਹੀਂ। ਮਹਲੇ- ਮਹਲੇ mahale, ਮੈਹਲੇ (maihale) ਜਾਂ ਮਹੱਲੇ (mahalle) ਪਾਠ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ‘ਮ’ ਤੇ ‘ਹ’ ਮੁਕਤਾ ਅੱਖਰ ਹਨ ਤੇ ‘ਹ’ ਅੱਖਰ ਅੱਧਕ ਧੁਨੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ‘ਮਹਲੇ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਰ ਵਿਅੱਕਤੀ ਜਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ। ਮੈਹਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਮਹੱਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਵੱਡਾ ਮਕਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਲਾ ਸ਼ਬਦ ਪੁਲਿੰਗ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਨਹੀਂ। ਪੁਲਿੰਗ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ‘ਮਹਲਾ’ ਨੂੰ ‘ਮਹਲੇ’ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਹੈ। ‘ਪਹਿਲੇ’- ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਪਹਿਲੇ pahile’ ਹੈ ਪਰ ‘ਪੈਹਲੇ ਜਾਂ ‘ਪਈਲੇ’ ਪਾਠ ਗਲਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ‘ਹਿ’ ਅਤੇ ‘ਹ’ ਦਾ ਬੋਲਣਾਂ ਦੁਲਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉੱਤੇ ਇਹ ਵਿਗਾੜ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ (fixed) ਉੱਚਾਰਣ ਹੈ। ‘ਸਲੋਕਾ’ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਸ਼ਲੋਕਾਂ’ ਹੈ। ਅਸਰਾਜੈ- ਅਸਰਾਜੈ (asaraajai), ‘ਅਸਰਾਜੇ’ ਪਾਠ ਗਲਤ ਹੈ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੧॥- ਪਾਠ ਹੈ ਸ਼ਲੋਕ ਮਹਲਾ(mahalaa) ਪਹਿਲਾ।

ਸਦ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ.ਸ਼ਤ (hundred) ਤੋਂ-ਸੌ ਵਾਰੀ। ਨੋਟ-ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ‘ਸਦ’ ਦਾ ਅਰਥ ਭੀ ਸੌ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ‘ਸਦ’ ਪਾਠ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਏਥੇ ‘ਸਦ’ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਸਦਾ’ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਣਸ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਮਾਨੁਸ਼ ਤੋਂ।

‘ਬਲਿਹਾਰੀ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਬਲਿਹਾਰੀ’ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ (first person) ਦੀ ਇੱਕ ਵਚਨ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । ਅਰਥ- ਮੈਂ ਸਦਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ)।

ਮਹਲਾ ੨॥ - ਪਾਠ ਹੈ *mahalaa doojaa*

ਹਜ਼ਾਰ (ਜ਼ ਧੁਨੀ ਬੋਲਣੀ).ਫ਼ਾਰਸੀ. ਹਜ਼ਾਰ-ਸਹਸ੍ਰ (One thousand, ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ-੧,000)।

ਉਗਵਹਿ- ਉੱਗਵਹਿੰ (ਚੜ੍ਹਨ, may rise)।

ਮ: ੧॥ - ਪਾਠ ਹੈ *mahalaa pahilaa* .

ਚੇਤਨੀ- ਪਾਠ ‘ਚੇਤਨੀ’ (ਨਹੀਂ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ, do not remember)

ਬੁਆੜ- ਬੁਆੜ booaar, ਬੁਆੜ ਪਾਠ ਨਹੀਂ। ਸੁੰਵੇ- ਸੁੰਵੇ, ‘ਸੁੰਜੇ’ ਪਾਠ ਗਲਤ ਹੈ। ‘ਵ’ ਨੂੰ ਠੀਕ ਧੁਨੀ ਕੱਢਕੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਛੁਟਿਆ- ਛੁੱਟਿਆਂ (ਛੱਡੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ)। ਸਉ- ਸਉ (one hundred), ‘ਸਉ ਜਾਂ ਸਹੁ’ ਪਾਠ ਨਹੀਂ। ਨਾਹ- ਨਾਹ naah, ‘ਨਾਂਹ’ ਪਾਠ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ‘ਨਾਹ’ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ‘ਨਾਥ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਅਰਥ ਹੈ- ਖਸਮ। ਸਉ ਨਾਹ- ਸੌ ਖਸਮ। ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਨਾਹ’ ਸ਼ਬਦ ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁ ਵਚਨ (masculine gender plural) ਹੈ ਤੇ ਇੱਸ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ (adverb) ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜੋੜ ‘ਨਾਹਿ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਲੀਅਹਿ, ਫੁਲੀਅਹਿ - ਪਾਠ ਹੈ ਫਲੀਅਹਿੰ, ਫੁੱਲੀਅਹਿੰ।

ਪਉੜੀ॥ - ਪੌੜੀ ਨਹੀਂ, ਪਾਠ ਹੈ pa-uree .

ਆਪੀਨੈ- ਆਪ ਹੀ ਨੇਂ, ਨੰਨੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ‘ਹ’ ਬੋਲਣਾ ਹੈ । ਦੁਯੀ-

ਦੁਈਈ। ਤੁਸਿ.ਸੰ. ਤੁਸ਼ਿ ਤੋਂ- ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ। ਜਿੰਦੁ.ਫਾ. ਜਿੰਦ (soul) ਤੋਂ।
ਚਾਉ ਅਤੇ ਪਸਾਉ ਨੂੰ ਚਾਓ ਅਤੇ ਪਸਾਓ ਬੋਲਣਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੂਪ
ਸ਼ਾਂਤ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਦਾ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਖ਼ਲਲ ਪਾਉਣ
ਤੁੱਲ ਹੈ, ਚਾਉ ਦਾ ਪਾਠ chaa-u ਅਤੇ ਚਾਓ ਦਾ chaao ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੨ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸਲੋਕੁ ਮ: ੧॥ - ਪਾਠ ਹੈ ਸ਼ਲੋਕੁ *mahalaa pahilaa*
ਫੁਰਮਾਣੁ (ਫ ਧੁਨੀ).ਫਾ. ਫੁਰਮਾਨ (order)ਤੋਂ। ਨੀਸਾਣੁ (ਸ ਧੁਨੀ).ਫਾ.
ਨਸ਼ਾਨ (mark of blessing) ਤੋਂ। ਜੋਰਿ- ਪਾਠ 'ਜੋਰਿ'.ਫਾ. ਜੋਰ ਤੋਂ-
ਤਾਕਤ (force) ਵਿੱਚ। ਸਿਫਤਿ (ਫ ਧੁਨੀ).ਯ. ਸਿਫਤ (praise) ਤੋਂ।
ਕੁਦਰਤਿ.ਯ. ਕੁਦਰਤਿ। ਪਾਤਿਸਾਹੁ (ਸ ਧੁਨੀ).ਸੰ.ਪਾਤਿ+ਫਾ. ਸਾਹ ਤੋਂ।
ਸਚੈ- ਸੱਚੈ (ਸੱਚੇ ਦੇ), 'ਸਚੈ' ਦਾ 'ਸੱਚੈ' ਪਾਠ ਨਹੀਂ।

ਮ: ੧॥ - ਪਾਠ *mahalaa paihlaa*.

ਦਾਤਿ- ਦਾਤਿ daati, ਬਖਸ਼ਿਸ਼। 'ਦਾਤਿ' ਦਾ 'ਦਾਤ' ਪਾਠ ਗਲਤ ਹੈ
ਕਿਉਂਕਿ 'ਦਾਤ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਵੱਢਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਦਾਤੁ' ਤੋਂ
ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ 'ਦਾਤਿ' ਮੰਗੀਦੀ ਹੈ 'ਦਾਤ' ਨਹੀਂ। ਅੰਕੁ ੪੩ ਉੱਤੇ
'ਦਾਤ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ : 'ਲੈ ਲੈ ਦਾਤ ਪਹੁਤਿਆ ਲਾਵੇ ਕਰਿ
ਤਈਆਰੁ॥' ਅਰਥ- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲਾਵੇ (ਵਾਢੇ, ਜਮ)
ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੇਤ (ਜੀਵਨ) ਦੀ ਵਾਢੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਤ (ਦਾਤਰੇ)
ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਜਾਇ.ਯ. ਰਜਾ ਤੋਂ।

ਮ:੨॥-ਪਾਠ *mahalaa doojaa*.

ਸਚੈ=ਸੱਚੈ, 'ਸੱਚੇ' ਪਾਠ ਨਹੀਂ। ਇਕਨ੍ਹਾ=ਇਕਨ੍ਹਾਂ। ਹੁਕਮਿ, ਹੁਕਮੇ.ਯ. ਹੁਕਮ ਤੋਂ। ਵਿਨਾਸੁ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਵਿਨਾਸੁ (destruction) ਤੋਂ। ਪਰਗਾਸੁ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸੁ (light) ਤੋਂ।

ਪਉੜੀ॥ -ਪਾਠ ਹੈ pa-uree

ਜਜਮਾਲਿਆ (ਜਜਮਾਲਿਆ).ਯਰਬੀ. ਜੁਜਾਮ ਤੋਂ-ਕੋੜੀ (persons afflicted with leprosy)। ਦੋਜਕਿ (ਜ ਧੁਨੀ).ਫਾ. ਦੋਜਖ ਤੋਂ-ਨਰਕ ਵਿੱਚ (in the hell)।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੩ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸ਼ਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ -ਪਾਠ ਹੈ *shaloku mahalaa pahilaa*

ਸਿਫਤਿ.ਯ. ਸਿਫਤ ਤੋਂ। ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰਿ (ਜ ਧੁਨੀ).ਯ. ਹਾਜ਼ਿਰ ਹਜੂਰ ਤੋਂ-ਪ੍ਰਗਟ (present)।

ਮਹਲਾ੧॥

ਕੁਦਰਤਿ (ਕ ਧੁਨੀ).ਯ. ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ-ਅਚੱਰਜ ਤਮਾਸ਼ਾ (wonder struck play)। ਆਕਾਸੀ/ਆਕਾਸ (ਸ਼ ਧੁਨੀ) ਸੰ. ਆਕਾਸ ਤੋਂ। ਬੈਸੰਤਰੁ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਵੈਸ਼ਵਾਨਰ (fire) ਤੋਂ। ਖਾਕੁ (ਖ ਧੁਨੀ). ਫਾਰਸੀ ਖਾਕ (dust)ਤੋਂ। ਕਾਦਿਰ (ਕ ਧੁਨੀ).ਯਰਬੀ. ਕੁਾਦਿਰ-ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਮਾਲਿਕ (Master of nature)। ਹੁਕਮੈ (ਹ ਧੁਨੀ).ਯਰਬੀ. ਹੁਕਮ ਤੋਂ (in His command)।

ਬਿੰਦੀ (nasal sound) ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਪਾਤਾਲੀ, ਆਕਾਸੀ, ਕਤੇਬਾ, ਜਾਤੀ, ਜਿਨਸੀ, ਰੰਗੀ, ਨੇਕੀਆ, ਬਦੀਆ।
ਪਉੜੀ॥

ਆਪੀਨੈ- ਆਪੀਨੈਂ (ਆਪ ਹੀ ਨੇਂ)। ਸੰਗਲੁ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਸਿੰਖਲ ਤੋਂ-
ਜੰਜੀਰ (chain) ਤੋਂ। ਪਉਂਦੀਈ- ਪਉਂਦੀਈ (ਜੁਤੀਆਂ ਪੈਂਦਿਆਂ)
paundeēēē, ‘ਪਉਂਦਈ’ ਪਾਠ ਅਸੁੱਧ ਹੈ। ‘ਰੂਆਇਆ’ ਨੂੰ
‘ਰੂਆਇਆ’ ਬੋਲਣਾਂ ਅਸੁੱਧ ਹੈ। ‘ਮਨਿ ਅੰਧੈ’ (ਅੰਨ੍ਹੇਂ ਮਨ ਨੇ-ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ,
nominative case) ਨੂੰ ‘ਮਨ ਅੰਧੇ’ (ਹੇ ਅੰਨ੍ਹੇਂ ਮਨ!- ਸੰਬੋਧਨ ਕਾਰਕ,
vocative case) ਬੋਲਣਾਂ ਅਨਰਥ ਕਰਨ ਤੁੱਲ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੪ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸ਼ਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਪਾਠ ਹੈ shaloku mahala pahilaa

ਆਕਾਸ.ਸੰ. ਆਕਾਸ਼। ਸੂਰ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਸੂਰ-ਬਹਾਦੁਰ (brave) ਤੋਂ।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਚਲਹਿ, ਕਰੋੜੀ, ਆਵਹਿ, ਜਾਵਹਿ, ਸਗਲਿਆ।

ਮਹਲਾ ੧॥ -ਪਾਠ ਹੈ *mahalaa pahilaa*

ਬਾਜਾਰੀ (ਜ਼ ਧੁਨੀ).ਫ਼ਾ. ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ-ਰਾਸਧਾਰੀਏ (guisers)। ਬਾਜ਼ਾਰ (ਜ਼ ਧੁਨੀ).ਫ਼ਾਰਸੀ. ਬਾਜ਼ਾਰ (markets)। ਹਿਕਮਤਿ.ਐ. ਹਿਕਮਤ-ਚਾਰਾਜੋਈ (effort)। ਹੁਕਮੁ.ਐ. ਹੁਕਮ ਤੋਂ। ਖੁਆਰੁ (ਖ਼ ਧੁਨੀ).ਫ਼ਾ. ਖ਼ੂਰ-ਵਿਅਰਥ (useless) ਤੋਂ। ਕੰਨ੍ਹ- ਕੰਨ੍ਹ (ਕਾਹਨ) ਤੋਂ-ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ। ਨੋਟ: ਹਲੰਤ () ਚਿੰਨ੍ਹ ਅੱਧੇ ਹਾਹੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਕੇਤੀਆ, ਕਹਾਣੀਆ, ਨਚਹਿ, ਪੂਰਹਿ, ਮਹਿ, ਕਢਹਿ, ਗਾਵਹਿ, ਰਾਣੀਆ,

ਬੋਲਹਿ, ਟਕਿਆ, ਪਾਈਅਹਿ, ਹੋਵਹਿ, ਗਲੀਈ=ਗੱਲੀਈਂ।

ਪਉੜੀ॥-ਪਾਠ ਹੈ pa-uree

ਸਬਦ.ਸੰ. ਸ਼ਬਦ। ਜਿਨ੍ਹੀ- ਜਿਨ੍ਹੀਂ। ਬੁਝਾਇਆ- ਬੁੱਝਾਇਆ।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੫ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸ਼ਲੋਕ ਮ: ੧॥ ਪਾਠ ਹੈ shaloku mahalaa pahilaa

ਬੈਸੰਤਰੁ.ਸੰ. ਵੈਸ਼੍ਵਾਨਰ (fire) ਤੋਂ। ਮੁਸੈ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਮੁਸ਼ਿਤ ਤੋਂ-ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ (being robbed) ਤੋਂ।

ਮ:੧॥

ਸੂਐ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਸੂਲ ਤੋਂ-ਨੇਜੇ ਵਰਗੀ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਉੱਤੇ। ਹਲਾਇਨ੍ਹਿ, ਫੇਰਨ੍ਹਿ, ਕਾਨ, ਜਿਨ੍ਹ, ਤਿਨ੍ਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ 'ਨ' ਅੱਖਰ ਵਿੱਚ ਹਲੰਤ (੍) ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। ਕੰਨ੍ਹ- ਕੰਨ੍ਹੁ (ਕਾਹਨ ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਸ਼ਬਦ)।

ਗਹਣੇ=ਗਹਣੇ gahane, ਪਾਠ 'ਗੈਹਣੇ' ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ 'ਗ' ਤੇ 'ਹ' ਮੁਕਤਾ ਹਨ।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਪੂਰਹਿ, ਪਛਾੜਹਿ, ਗੋਪੀਆ, ਸੇਵਹਿ, ਮਾਧਾਣੀਆ, ਭਉਦੀਆ, ਭਵਾਈਅਹਿ, ਭਉਦਿਆ, ਹਸਹਿ, ਚਲਹਿ, ਜਾਹੀ, ਹੋਹਿ।

ਪਉੜੀ॥

ਵੇਸੁ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਵੇਸ਼-ਲਿਬਾਸ (guise)। ਨਾਇ- ਨਾਇੰ (ਨਾਮ)।

ਲੋੜਹਿ- ਲੋੜਹਿੰ (ਲੋੜਦਾ ਹੈਂ)।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੬ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸ਼ਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ ਪਾਠ ਹੈ shaloku mahalla pahilaa

ਸਿਫਤਿ.ਅ. ਸਿਫਤ ਤੋਂ।

ਸਰੀਅਤ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਅਰਬੀ. ਸ਼ਰੀਅਤ-ਧਰਮ ਮਾਰਗ (path of religion)। ‘ਸ਼ਰੱਈਅਤ’ ਪਾਠ ਗਲਤ ਹੈ। ਦਰਸਨਿ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਦਰਸਨ ਤੋਂ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਰਾਹੀਂ (through the books of philosophy)। ਸੁੰਨਿ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਸੂਨਜ-ਫੁਰਨੇ ਰਹਿਤ (cipher) ਤੋਂ। ਸੋਭ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਸੋਭਾ (glory) ਤੋਂ। ਖਾਰਾਬਾ (ਖ ਧੁਨੀ).ਅ. ਖਰਾਬ ਤੋਂ ਭੈੜੇ (bad)।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਕਰਹਿ, ਪਵਹਿ, ਨਾਵਹਿ, ਸਤੀਆ, ਮੰਗਹਿ, ਚਲਹਿ, ਪੁਰੀਆ, ਲੋਆ, ਆਕਾਰਾ, ਆਖਹਿ, ਜਾਣਹਿ, ਰਹਹਿ, ਪਾ, ਐਥਾਉ (ਏਥੋਂ), ਰਾਤੀ, ਗੁਣਵੰਤਿਆ। ਹੋਦਾ- ਹੋਂਦਾ (ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਪੁੰਜੀ)।

ਨੋਟ :

ਚੋਰਾ, ਜਾਰਾ, ਕੂੜਿਆਰਾ, ਖਾਰਾਬਾ ਸ਼ਬਦ ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚੋਰੁ, ਜਾਰੁ, ਕੂੜਿਆਰੁ, ਖਾਰਾਬੁ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਚੋਰ, ਜਾਰ, ਕੂੜਿਆਰ, ਖਾਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਲੰਮੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਬਹੁ ਵਚਨ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਚੋਰਾਂ, ਜਾਰਾਂ, ਕੂੜਿਆਰਾਂ, ਖਾਰਾਬਾਂ ਸੰਬੰਧਕੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਹੁ ਵਚਨ ਨਹੀਂ, ਏਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ ਸੰਬੰਧਕੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਇੱਸ ਲਈ ਇਹ ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਨਹੀਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਥੇ ‘ਜੀਆ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਜੀਆਂ’ ਨਹੀਂ, ‘ਜੀਆ’ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਜੀਵ।

ਮ: ੧ ॥-ਪਾਠ ਹੈ mahalaa pahilaa

ਕੁਮ੍ਿਆਰ=ਕੁਮ੍ਿਆਰ, ‘ਘੁਮਿਆਰ’ ਪਾਠ ਨਹੀਂ। ਮਿਟੀ=ਮਿੱਟੀ। ਬਪੁੜੀ’

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਬਪੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ : ਇਟਾ, ਕੀਆ, ਪਵਹਿ ।

ਪਉੜੀ॥-ਪਾਠ ਹੈ pa-uree . ਜਿਨਿ- ਜਿਨ੍ਹਿ। ਵਿਚਹੁ- ਵਿਚਹੁੰ।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੭ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸ਼ਲੋਕ ਮ: ੧॥ ਪਾਠ ਹੈ shaloku mahalaa pahilaa

ਹੁਕਮੀ.ਅ. ਹੁਕਮ ਤੋਂ। ਹਉ=ਹਉਂ। ਵੇਖਹਿ=ਵੇਖਹਿੰ (ਜੀਵ ਵੇਖਦੇ ਹਨ)।

ਮ: ੨॥

ਹੁਕਮੁ.ਅ. ਹੁਕਮ ਤੋਂ। ਸਬਦੁ.ਸੰ. ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਕਮਾਹਿ, ਫਿਰਾਹਿ, ਪਾਹਿ, ਮਾਹਿ, ਜਾਹਿ ।

ਪਉੜੀ॥

ਬਖਸੀਸੀ (ਖ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ ਧੁਨੀਆਂ). ਫਾਰਸੀ. ਬਖਸ਼ ਤੋਂ-ਬਖਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (bestower)। ਸੰਤੋਖੀਈ santokheeeen ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖਈਂ santokhaeen ਬੋਲਣਾਂ ਅਸੁੱਧ ਹੈ। ‘ਜਿਨ੍ਹੀ’ ਅਤੇ ‘ਓਨ੍ਹੀ’ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ‘ਨ’ ਹਲੰਤ ਸਮੇਤ ਬੋਲੋ। ਦੇਵਹਿ- ਦੇਵਹਿੰ। ਚੜਹਿ- ਚੜਹਿੰ। ‘ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ’ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਸੁਕ੍ਰਿਰਤ’ ਨਹੀਂ, ਸਿਹਾਰੀ ‘ਰ’ ਨਾਲ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੮ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸ਼ਲੋਕ ਮ: ੧॥ ਪਾਠ ਹੈ shaloku mahalaa pahilaa

ਸੇਤਜਾਹ- ਸੇਤਜਾਂਹ। ਜੰਤਾਹ- ਜੰਤਾਂਹ। ਸਭਨਾਹ- ਸੱਭਨਾਂਹ। ਜੋਹਾਰੀ- ਜੋਹਾਰੀਂ (ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ)।

ਮ: ੧॥ ਪਾਠ ਹੈ mahalaa pahilaa

ਸੂਰਤਣ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਸੂਰਤ੍ਰ ਤੋਂ-ਬਹਾਦੁਰੀ (bravery) ਤੋਂ। ਨੀਸਾਣੁ.
ਫਾ. ਨਸ਼ਾਂਨ ਤੋਂ-ਪਰਵਾਨਾ, ਰਾਹਦਾਰੀ (mark) ਤੋਂ।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਨੇਕੀਆ, ਚੰਗਿਆਈਆ, ਮਹਿ, ਛੁਟਹਿ, ਪੜੀਅਹਿ, ਮਤੀ।

ਪਉੜੀ॥

ਸਾਹਿਬ.ਅ. ਸਾਹਿਬ (Master)। ਦੇਹਿ=ਦੇਹਿੰ। ਮਨਮੁਖੀ=ਮਨਮੁਖੀਂ
(ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ, ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਬਹੁ-ਵਚਨ)।

ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ ੯ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕ

ਸ਼ਲੋਕੁ ਮਹਲਾ ੧॥ ਪਾਠ ਹੈ shaloku mahalaa pahilaa

ਬਰਸ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਵਰਸ਼ ਤੋਂ-ਸਾਲ (years)। ਗਲ=ਗੱਲ। ਪੜਿ=ਪੜ੍ਹਿ।

ਬਿੰਦੀ ਅੰਤਿਕ ਸ਼ਬਦ :

ਭਰੀਅਹਿ, ਪੜੀਅਹਿੰ। ਗਡੀਅਹਿ- ਗੱਡੀਅਹਿੰ। ਗਡੀ- ਗੱਡੀਂ, ਗੱਡੀਆਂ।

ਲਦੀਅਹਿ- ਲੱਦੀਅਹਿੰ। ਨੋਟ: ਭਰੀਅਹਿ, ਗਡੀਅਹਿ, ਲਦੀਅਹਿ ਕਰਮਨੀ

ਵਾਚ, passive voice ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ।

ਮ: ੧॥ -ਪਾਠ ਹੈ mahalaa pahilaa

ਅਹਿਨਿਸਿ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਅਹਨਿਸ਼-ਦਿਨ ਰਾਤਿ (day and night) ਤੋਂ।

ਮਸਾਣੀ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਸੰ. ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ-ਸ਼ਵ (ਮੁਰਦੇ) ਦੇ ਸੌਣ ਦਾ ਸਥਾਨ (grave

yard) ਤੋਂ। ਸਬਦਿ.ਸੰ. ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ। ਆਸ.ਸੰ. ਆਸ਼ਾ ਤੋਂ-ਇੱਛਾਵਾਂ

(desires)। ਅੰਦੇਸੇ (ਸ਼ ਧੁਨੀ).ਫਾਰਸੀ. ਅੰਦੇਸ਼ ਤੋਂ-ਚਿੰਤਾਵਾਂ

(anxieties)। ਪਗਉਪੇਤਾਣਾ- ਪਗ ਉਪੇਤਾਣਾ (ਪੈਰੋਂ ਨੰਗਾ)। ਥਾਇ-

ਥਾਇ। ਮੜੀ- ਮੜੀਂ (ਮੜੀਆਂ ਵਿੱਚ)।

ਪਉੜੀ॥ -ਪਾਠ ਹੈ pa-uree

ਅਰਧ ਵਿਸ਼ਾਮ ਦੇ ਕੇ ਬੋਲਣਾਂ- ‘ਭਗਤ, ਤੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ, ਦਰਿ ਸੋਹਨਿ
ਕੀਰਤਿ ਗਾਵਦੇ॥ ਨਾਨਕ, ਕਰਮਾ ਬਾਹਰੇ, ਦਰਿ ਢੋਅ ਨ ਲਹਨੀ, ਧਾਵਦੇ॥’
ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਪੈਰੀਂ ਲੱਗੇ ਹਲੰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਨ’ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬੋਲੋ-
ਲਹਨੀ, ਬੁਝਨਿ, ਤਿਨ੍ਹ। ਢਾਢੀਕਾ (ਇਕੱਠਾ ਬੋਲੋ)= ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਢਾਢੀ।
ਲਹਨੀ=ਲਹਨੀਂ lahaneen, ‘ਲੈਹਨੀ ਜਾਂ ਲਹਿਨੀ’ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ
‘ਲ’ ਤੇ ‘ਹ’ ਮੁਕਤਾ ਅੱਖਰ ਹਨ। ਧਾਵਦੇ- ਧਾਵਂਦੇ (ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ)।
ਗਣਾਇਦੇ- ਗਣਾਇਂਦੇ। ਸਦਾਇਦੇ- ਸਦਾਇਂਦੇ। ਮੰਗਾ- ਮੰਗਾਂ (ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ)।
ਧਿਆਇਦੇ- ਧਿਆਇਂਦੇ।

(ਲੇਖਕ ਦੀ ਪੁਸਤਕ-‘ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਪਾਠ-ਬੋਧੁ’ ਵਿੱਚੋਂ)